۳٦نچی. №26 ۱۳۲٤ سنه. ۱۳ جمادی‌اولی. پنجشنبه. ۱۹۰٦ سنه. ۲۲ اییون. ۱نجی ییت

„Юлдузъ“
ЕЖЕ НЕДѢЛЬНОЕ ИЗДАНІЕ
Цѣна 3 руб. на годъ.
Редакція и Контора:
Казань, Екатерининская улица № 14.
АДРЕСЪ:
Казань, редакція „ЮЛДУЗЪ“
Russie, Kazan, redaction „Julduz“,
Плата за объявленія:
(30) и (20) коп.

یولدز

« یولدز »
(جریده‌سینك بهاسی برسنه‌اوچون
(۳) صوم، آلتی آی اوچون
(۱) صوم (٥۰) تیین، دورت
ای اوچون (۱) صومدر.
شاگردلر اوچون برسنه‌لگی
(۲) صوم وهر آیی (۲۱) تییندر.
یولدزنك اداره وکتبخانه‌سی شهر
قزانده یورنایف مسجدی قارشنده
(۱٤) نومرلی خانه‌ده، هر کون ایرته
ساعت (۸) دن کوندز ساعت
(۲) یه قدر آچقدر. باشقه وقت
زائر ومشتریلر قبول ایدلمزلر.
محرر وناشری:
احمد هادی مقصودی.

تکراری موجب اولمایان فکری وفنی مقاله‌لر ممنونیت ایله قبول ایدلورلر. درج ایدلمه‌ین مقاله‌لر حقنده جواب ویرلمز واشتکا قبول ایدلمز.

هر نسخه‌سی (٥) تییندر. ادبی، فنی، معاشی وسیاسی هفته‌لك جریده‌ء ترکیه‌در. اون نسخه‌سی (۳٥) تییندر.

۲۲ اییون، شهر قزان.

حاضرده دومانك اشلری هر یاقچی کادیتلر قولنده ایدکی معلومدر. کسب پارتیه‌سی سوزده بیك غیرتلی ایسه‌لرده، اوزلری آز اولدقلرندن آرتق آش قیلورغه قادر توگللردر.

ایمدی حاضرده هر طرفده دومانك هیچ بر ثمره‌سی کورونمه‌وینه بحث واعتراض قیلنا باشلادی. حتی پیتربورغ گازیته‌لرنده‌ده بوحال کورینه‌در.

واقعا، ظاهرده اش شویله‌در: بوکونگه قدر دوماسایه‌سنده هیچ بر یا کفا نظام بالفعل میدانغه چقغانی یوقدر.

دومانك هیچ بر قرار نامه‌سی شورای دولـت دیوانینه‌ده، پادشـاه حضرتلرینه‌ده عرض قیلنغانی یوقدر. بار قیلنغـان اش وزیرلرنك اشلرینی تیکشرو ایـله آنلرنی فووو هم بتمس‌توکه نمس کامیسیه‌لر یاصاودن عبارت بولوب غنه کورینه‌در.

دومانظامنامه سینك (۱۰) نچی ماده‌سی بوینچه قرار نامه‌لرینی دوما، طوب طوغری پادشاه حضرتلرینه عرض قیلورغـه‌ده یول باردر. (٦۰) نچی ماده‌سی بوینچه وزیرلرنك حالندن پادشاهغه شکایت قیلورغه‌ده ممکندر.

حال بوکه دوما بواشلرنی‌ده قیلمیدر. چلینلر همان سویله‌شه‌لرده قول چاپشالر والسلام. شوندن باشقه آرتق اش یوق.

لکن کالو بلرنده‌غی مجلسلرنده کادیتلر خلق آراسنده‌غی بوفکرلرگه بیك یاخشی جوابلر بیره‌لر.

جوابلرندن آکلاشلدیغینه کوره دوما تیز زمانده کامیسیه‌لری واسطه‌سی ایله روسیه‌نی کونستیتوتسیه قاعده‌لری بوینچه اداره قیلمق اوچون کیره‌کلی نظاملرنك مهملرینی ترتیب قیلوب بتره‌چکدر. بو نظاملر، چلینلرینك کوبره‌گی طرفندن مقبول بولاچغی معلوم اولدیغندن گویا دوما طرفندن مقرر نظاملر حکمنده صانالادر.

دومانك نظامنامه‌سی بوینچه اول نظاملر دومـا قرارندن صوکره گوسودارستـوینّی سوویتکه قویلورغه تییشلیدر. لکن دوما بواشنی قیلاسی کیلمیدر. چونکه دوما اوزی قرار بیرگان نظاملرنی سوویتنك قرارندن باشقه میدانغه چغارونی استیدر. حاصل کلام کادیتلرنك پر و گرامی بوینچه گوسودارستوینّی سوویتنك بولووندن دوما راضی توگلدر. شونك اوچون نظاملرینی آکا هیچ عرض قیلمیدر. پادشاه حضرتلرینك اوزینه عرض قیلورایدی دوما چلینلرینی پادشاه حضورینه ئه‌اله‌کملر قبول ایتدرمیلر. نظـام توگل، پادشاهنك اوز نطقینه قارشی‌یازلغان جوابنی‌ده اوزقولی ایله‌طابشرورغه‌دوماغه‌یول‌ویرمه‌دیلر.

پروفیسور میلوکوف ایله نابوکف‌نسنك سوزلرینه قاراغانده دوما قرار بیرگان نظاملرنك میدانغه چقووی اوچون پادشاه حضرتلرینه عرض قیلو لازم‌توگل ایمش. راضی بولماغان ماده‌لرینی دومانك قرارنامـه‌سندن پادشاه حضرتلری اوزی بوزارغه اختیاری باردر.

بوزلماغان نظاملرنك هر برسی سکوت ایله تقریر قیلنغان حکمنده بولالر ایمش.

بونك مثالی علم اصول اوقوغان کشیلرگه معلوم (حکم تقریری) در.

صوك، دوما بو نظاملرنی قای وقت دنیاغه چغاراچق؟

— ایشته شونك اوچون‌درکه دوما حاضرگی وزیرلرنك توشولرینی تلیدر.

اگرده حاضرگی وزیرلر لوازملرندن چقسه‌لر، پادشاه حضرتلری باش وزیرنی دوماده چلینلری کوب بولغان پارتیه‌دن یعنی کادیتلردن قویاچقدر. باش وزیر ایسه، باشقه وزیرلرنی کادیتلردن اوزی تله‌گان کشیلردن تعیین قیلاچقدر.

آنه، شول زمان روسیه‌نك حکومتی تمام اوزگارگان بولاچقدر.

اول وقت روسیه‌ده هر بر اش دوما قرار بیرگان نظاملر بوینچه‌غنه یورتله‌چکدر. اول آنده حکومت دوما قولنده بولاچقدر. دوما اوزی ایسه، کادیتلر قولنده‌در.

صوك، ایسکی حکومت بو حالگه نیچك توزه‌در؟ - توزمی قایا بارسون؟ آنك قولندن دومانی قوودن باشقه اش کیلمیدر. دومانی قوسه، بوتون روسیه چووالاچغی معلومدر.

گازیته‌لر یازووینه قاراغانده حاضرده هر ییرده اوت قابنورغه‌غنه طورادر. البته ایسکی حکومت‌ده بوحالگه‌سبب بولا آلمیدر. چونکه خدا کورسه‌تمسون، چووالو بولا

قالسه، باسلوب یبتکاچی هیچ کم اوچون فائده‌لی بولمایاچقدر.

بو تفصیلگه قاراغانده دومه حاضرده حکومت ایله شطرنج اوینیدر.

شبهه یوق که حاضرده بیوروکراتیه‌نی بر پوچماقغه کیتروب قسمشدر. کوچه‌رگه اورن یوقدر. کوچلگان صاین طاغی‌ده اوتولاچقدر. خدا برکت بیرسون.

حفظ صحت.

جای کونلرنده الوغ شهرلرنك هواسی یمان بولادر، چونکه بییك بییك طاش بنالر آراسنه قویاشنك اسیلگی بیك قوتلی‌نه‌در اسسی هوا بیك قابارو سببلی آدمنك قانیه کیره‌کلی بولغان (مولد الحموضه) سی یعنی آچتقیسی بیك صیبقلانادر. اسیلکده انسان نی قدر کوب صولاسه‌ده هوانك فائده‌لی ماده‌سینی گه‌وده‌سینه کیره‌ك بولغان قدر آلا آلمیدر. مونچالرده صولو طارایوب اطن بتووی هرکمگه معلوم بولسه کیره‌ك. زور شهرلرده اسسی وقتلرده طورغان کشی گویا همان مونچاده طورغان حکمنده‌در.

بوحال آفرن آفرن بولسه‌ده آدمگه بیك ضرر ایته‌در. آورولر وضعیف بدنلی بالالر بیك بوندن دخی‌ده کوبره‌ك ضررلانمقده‌درلر.

خصوصا (زالانوخا) لی بالالر اسسی هواده بیك ضعیفلانمکده‌درلر. طاماق آستی بیزلری وقولاقلری ششوب آغا طورغان ضعیف بدنلی بالالر زالانوخالیدرلر. طبیبلر بو بالالرغه تریسکه اسملی بالق مایی اچرتورگه قوشالر.

بالالرنك زالانوخالی دیگان مرضلری چاخوتکه‌نك باشیدر. بالغ بولغانچی زالانوخاسی بتمه‌گان بالا، زوراینغاچ چاخوتکه مرضی ایله مبتلی بولمی قالمیدر. بختیمه قارشی بیك یاخشی تربیه وتداوی قیلنغان بالالرغنده بومرضدن خلاص بولمقده‌درلر.

ودخی شهرلرده جای کونلرنده طوزان کوبه‌یووی‌ده هوانی بیك بوزادر. بدرفلرده وقاشق آیاق صولری توگل طورغان چوقرلرده بولغان نجسلرنك صولری‌ده اسسی وقتلرده پارغه ئه‌یل‌نوب هواغه طارالادر. شونك اوچون کسب وخدمتی سببلی ایرکسز بولماغان کشی جای کونلرنده اختیارا شهرلرده طورو معقول اش توگلدر.

وقتی ودولتی مساعده قیلغان بختلی کشیلرنك جای کونلرنده داچه‌ده واوللرده طورورغه اجتهاد قیلولری شول سببدندر.

لکن آندی بختلی کشیلر کوبمیدر؟ — هر شهرده یوز کشینك فقط اونسیدر. بوقسه، شهریلرنك یوزدن طوقسان اوتوشی دائما شهرده طورورغه مجبوردرلر.

دنیاده معیشت اصوللری اوزگه‌روب خلق معیشت اجتماعیه قاعده‌لری بوینچه عمر ایته باشلاسه، هرکم قرارده وصحرالرده طوروب صحت وسلامتلکلرینی محافظه قیلا آلور ایدی. لکن بو معیشتلر هنی آدمگه بیك تیزگنه نصیب بولوب یتمس کبی کورینه‌در.

چونکه بولدی معیشتلرنك عموما مقبول بولووی اوچون عمومی علم لازمدر. اهالیسی عموما جاهل بولغان مملکتلر اوچون بوحاللرنی بیك کوب زمانلر کوتمك لازم اولاچقدر.

جاینك اسسی کونلرنده شهرلرده‌ده سلامتلکنی صاقلامق اوچون دوکتور (اوتنیر بیرگیر) طب وصحت ژورنالنده هرکونده برنیچه مرتبه صالقن صو ایله قوینورغه قوشادر. بالالرنی‌ده جای کونلرنده صووغراق صو ایله جووینورغه اویره‌تورگه قوشادر. صووق صو ایله اغتسال قیلونك فائده‌سی باشقه وقتلرده‌ده بیك مجربدر. اسسی وقتلرده صالقن صودن بالاغه صووق تییودن خوف یوقدر. یلی هواده تیره‌له کاچ تیگان صووقنك‌ده ضرری قالمیدر. شویله ایسه‌ده صووق صو ایله قومغان ایله قوینورغه تییشلیدر. صالقن صوغه چومو قای وقت بولسه‌ده بالالر اوچون خوفلیدر.

ایمدی شهر هواسینك ضررینی آکلاتدقدن صوکره آول واورمان هوالرینك فائده‌سی حقنده‌ده برایکی سوز یازمق کیره‌ك.

آول وصالاده قر وصحراده هوا شونك اوچون فائده‌لیدرکه آنده زاوود وفابریکه‌لردن چقا طورغان ضررلی ایسلر یوقدر. طعام چوپلگندن چقا طورغان ضررلی ایسلرده وبدرفلردن چقا طورغان نجس رایحه‌لرده آزدر.

الوغ یورتلر ییلگه قارشی کیلمه‌دکلرندن واوزلرینه توشکان قویاش حرارتینی اورامغه کیری توشروب اسیلکنی آرتدرمادقلرندن هوا آوللرده قویاشلی کونلرده‌ده صالقنچه بولادر. شول سببلی هوانك کیره‌کلی ماده‌سی بیك قوییدر. آندن باشقه آول اطرافنده‌غی اورمان وآشلقلرنك یه‌شل یافراقلری اوسمك اوچون همان هوانك کومرلی ماده‌لرینی صوروب طورمقده‌درلر. شول جهتدن‌ده هواده صولو اوچون فائده‌لی بولغان کیسلورود ماده‌سی آرتمقده وقویرمقده‌در.

تاریخ طبیعیدن
(مواد ارضیه)

قشر ارضنك یعنی کرهٔ ارضنك قابغینك مرکب اولدیغی ماده‌لر اوچ قسم اولوب برنچیسی طاش وطوفراق ایکنچیسی معدنلر اوچنچیسی یانارغه قابلیتلی ماده‌لردر. قشر ارضنك قسم اعظمی طاش وطوفراقدر. بولرنك ایك کوبی ایزوییست طاشی، عادی طاش، آقبور، قوم، بالچق ایله گرانیت طاشلرندن عبارتدر. مرمر، عقیق، طاشلری ومعدن طوزی وپورسلین وسائر قیمتلی طاشلر سیره‌ك وآز بولنورلر. معادننك ایك آوری اولوب ارتمسی دخی بیك قیین اولان پلاتینا (آق آلتون) اورال طاولری ایله امریکای جنوبیده وصاری آلتون یاوروپا وآزیاده بولغان طوتاش طاولرنك کوبسنده بولنسه‌ده، آفریکه وآوستر الیه قطعه‌لرنده طاغی کوبره‌کدر. آفریکه قطعه‌سنده کوموش معدنی باشقه یرلرده گندن زیاده‌در. باقر معدنی یاوروپانك تون طرفنده ووسطنده واورال طاولرنده وآزیه‌نك جانب شرقی‌سنده آمیریکه‌نك جنوبنده بولنور. تری کوموش (کونه صووی) یاوروپانك اورته‌سنده وآمیریکه‌ده چغارلور. تیمر معدنی دنیانك هر طرفنده کوب بولسه‌ده، یاوروپا قطعه‌سنده هر یردن زیاده‌در. (ما گنیت) دیگان برتورلی تیمر دخی اسکاندیناویه طوتاش آتاوی ایله آزیه‌نك تون طرفارنده بولنور. قورغاشن هر طرفده موجود ایسه‌ده، یاوروپانك غرب طرفنده هم اورته‌سنده طاغی زیاده‌در. تونیا یاوروپانك اورتاسنده وبریتانیه آطاولرنده کلیتلی بولنمقده‌در. صاف کومردن عبارت اولان (آلماس) هندستان وبرزیلیه‌ده وبورنیو آطه‌سنده وآفریکه‌نك جنوبنده بولنور. (فوسفور) سیسلیه وایسلاندیه کبی اوت طاولی یرلرده بیك کوبدر. (نیفت) یاوروپانك جنوبی ایله آزیه‌نك غربی جهتلرنده کوبدر. معدن کومری، طاش کومر دنیانك هر طرفنده وخصوصا یاوروپانك شمال غربی طرفلرنده بیك کوبدر.

(ما گنیت)

ما گنیت تیمر قاتشلی بر معدن اولوب بعض جسملرنی خصوصا تیمر وفولاد چینی اوزینه جذب ایتمك خاصه‌سنه مالكدر. بر كیسه‌ك خالص فولاد، ما گنیت ایله بو مقدار اشقلسه، خاصهٔ ما گنیته اول فولادچه انتقال وتأثیر ایده‌رك فولادچه دخی عملی بر ما گنیت اولور كه ما گنیت تیمری تسمیه ایده‌رلر. بو ما گنیت تیمرلرینك هر یرنده قوهٔ ما گنیتیه بر درجه‌ده اولماز ایكی اوچلرنده زیاده واورتاسندن بیك آز اولور. بو ما گنیت تیمرلرینك بر اوچی جذب ایدر (یعنی اوزینه طارتور) ایكنچی اوچی دفع ایدر، (یعنی چیتكه‌ییبه‌رور) جذب ایتدیكی طرفنه (قطب شمالی) ودفع ایتدیكی طرفنه (قطب جنوبی) تسمیه اولنور. ایكی ما گنیت تیمرینك جذب ایته طورغان طرفلری یعنی قطب شمالیلری ویاخود دفع ایته طورغان طرفلری یعنی قطب جنوبیلری دائما بری برینی اته‌رلر. برسینك قطب شمالیسی ایكنچیسینك قطب جنوبیسینه یاقلاشدرلغان وقتده درحال بری برینی جذب ایدر یعنی طارتورلر. بو صورتده ما گنیت تیمرلرینك بر اسمده اولان (اوچلری) دائما بری برینی اته‌رلر. اسملری بر برینه خلاف اولانلری بر برینی جذب ایته‌رلر یعنی ایكیسی بر گه یابشورلر. ییر توگه‌ره‌گی دخی ما گنیت قوتی ایله طولی اولدیغندن زور بر ما گنیتلی اینه حكمنده‌در. ییرنك قطب شمالی طرفی جاذب وقطب جنوبی اوچی دافعدر. مثلا: ما گنیت تیمرندن یاصالمش بر اینه اوچینه اوطرتلغان بر (ابرهٔ متحركه) (قبله‌نما) كیچكنه تیمر اوز حالنه ترك ایتلسه، قطب جنوبیسی ارضنك قطب شمالیسینه وقطب شمالیسی دخی قطب جنوبیسینه متوجه ومائل اولارق طورور، چونكه یوقاروده ذكر ایتدكمز كبی بر اسمده اولان قطبلر بر برینی جذب ایتدكلرندن سالف الذكر (ابرهٔ مقناطیسیه) نك قطب جنوبیسی دخی كرهٔ ارضنك قطب شمالیسی ایله وقطب شمالیسی كرهٔ ارضنك قطب جنوبیسی ایله مجاذبه ایده‌رلر، یعنی طارتشورلر. پاراخودلرده وسائر برلرده استعمال ایتله طورغان (كامپاس) آلتلرینك اینه‌سی دخی ما گنیت تیمرندن یاصالمش اولوب افق دائره‌سنده فرض قیلنغان جهتلر مذكور آلت واسطه‌سی ایله بیك آسان تعیین قیلنورلر. دیگز اوستنده سیر وسفر ایتو مطلقا (كامپاس) آلتینك یاردمی ایله ممكن اولدیغندن ما گنیت تیمری اجسام مهمه‌دن یعنی فائده‌لی هم كیره‌كلی جسملردن معدوددر.

زلزله

اوستنده ساكن اولدیغمز ارض بعض وقت حركت ایدر وبو حركت شدتلی اولدقده یر یوزی یاریلوب بعض محللرده زور چوقورلر پیدا اولوب بو چوقورلرغه بعض شهر وآوللر اوبلورلر یعنی باتارلر. زلزله سببلی گاها یلغالرنك یوللری صاتاشور بعض دیگز قریلری قارا یرگه آوشوب بعض قاره یرلر دیگز آستنده قالورلر. فقط حركت ارض اكثر وقت بیك شدتلی اولمدیغندن یالغز بر نیچه مینوت دوام ایتوب مذكور خسارت وضررلر هر زمان واقع اولمازلر. حركت ارضنك سببی حقنده تورلی سوز وفكرلر باردر. زلزله‌نك ظهور ایتدیكی وقت كرهٔ ارضنك بتون سطحی هر یری سلكنمه‌ینچه یالغز بعض طرفلرنك‌غنه طویولدیغندن بعض كشیلر مونی ارضنك قابغینك جیمرلوب توبه‌ن توشمه‌سینه اسناد ایتمش ایسه‌لرده، حرارت مركزیه‌گه اسناد ایتوچیلر طاغی آرتغراق معقول دلیللر بیان ایتمشلردر.

مثلا: كوكدن یاوغان یاغمورنك كوبره‌گی یر توبینه كیچب یرنك بوش قالغان یرلرینه جیلب كیچكنه كیچكنه كوللر تشكیل ایدب بعضیسی‌ده یر یوزندن بر فرسخ تیره‌نلكده واقع اولدیغندن اول یرده تصادف ایتدكلری یوز یكرمی درجه (گرادس) حرارت مركزیه‌نك تأثیری ایله صولر بالطبع قاینارلر. بوندن حاصل اولان پار حركت ارضی موجب اولوب زلزله حاصل اولور.

ودخی یر آستنده اولان یانارغه قابلیتلی ماده‌لر وسائر معدنلرنك بر برسینه تصادف ایله قابنولرندن حاصل اولان توتون وپارلرده حركت ارضنی موجب اولورلر. «ضیا ناصری»

فنی خبرلر

بیر یلیون اسملی فرانسوز دوكتوری گیپنوتیزم طریقی ایله وعظ قیلوب عقلی كامل بالالرنی جمیع كوركم خلقلرنی قیلورغه ویامان خلقلرنك هیچ برسینی قیلماسقه ملكه‌له‌ندرمك ممكن» دیبور.

اوشبو طریق ایله وعظله نمش بالالرده یالغانچیلق، خیانت، یالقاولق كبی خلقلر تمام بته ایمش.

گیپنوتیزم دیمك كشینی كوزینه قاراب طورو ایله یاكه باشندن صیپروب طورو ایله هوشینی ییبه‌روب یوقلاتو دیمكدر. اوشبو روشچه یوقلاغان كیشیگه یوقلاتوچی كشی نی قیلورغه بویورسه‌ده، اویانغاندن صوڭ شول اشنی ممكن اولدیغی قدر قیلمی قالمیدر.

لكن بو گیپنوتیزم قوه‌سی هر كمده كوب بولمیدر. بو قوه‌سی كوب اولان كشیلرده، مییی بیك قوتلی بیك سلامت كشیلرنی مذكور روشچه یوقلاتا آلمیلر.

پیتربورغده فیلدمان اسملی دوكتور اوشبو گیپنوتیزم قوه‌سی كوبلگی ایله مشهوردر.

— میكروسكوب اسملی كوزلك ایله بیك واق نرسه‌لرنی وبیك واق جانوارلرنی یاقن ییرده زورایتوب قارامق ممكن ایدی. ایمدی (كاسیاریس) اسملی بر عالم ایتالیان واق حیوانلرنی یراقدن قاراب طورا طورغان یاڭغا میكروسكوب اختراع قیلمشدر. بو قورالنك طب علمی اوچون وبعض آورولرنی تیكشراو اوچون بیك كوب فائده‌سی بولاچاقدر.

— ایسلی ذاتلرنك ایسی قوهٔ شامه‌گه یعنی بورون قوه‌لیه‌نی روشچه ایرشدكی حقنده تورلی فكرلر بار ایدی. صوڭغی زمانلرده ایسلی ذاتنك گه‌وده‌سندن طوزان كبی واق واق كیسه‌كلری طوزوب بورون اچینه كروب ایسلرنك حس قیلنور ینه قرار بیرلمش درجه‌ده ایدی.

بو كونلرده آنكلیه علماسندان آتیكین اسملی طبیعی حكیم ایسلی ذاتلرنك اجزاسی طوزان روشنده طارالمادیغینی بلكه بووپار روشینه آوشوب هواغه‌قا تشوب بورونغه ایرشدكینی اثبات قیلمشدر.

— مشهور رادی جوهرینك همان نور صاچوب طوردیغی معلومدر. بو جوهرنی قدر نور چغارسه‌ده؛ اوزی كیمیگانلگی هیچ ظاهر بولمی ایدی. دائما وابدا نور صاچوبده ذاتی هیچ كیمیمه‌سه، فیزیكه وحكمت طبیعیه

فنینه بالکلیه خلاف اولاچق ایدی. اول تقدیرده فیزیکه قاعده‌لرینك کوبسینی اوزگارتمك لازم اولاچق ایدی. حاضرده آنکلیه‌ده توّرلی تجربه‌لر واسطه سی ایله رادینك نوری ابدی اولمایاچغی، کوب اولسه، برمك یل مقداری دوام ایده‌چگی تخمین وقیاس ایدلمشدر. بناءً علیه قواعد طبیعیه ینه بر آز طنچلاب عمر ایتمه‌گه کرشه‌چکدر.

فنی هنرلر.

فونوگراف و گراموفون اسملی قوراللر هر کمنك معلومیدر. بو قوراللر واسطه‌سی ایله کشینك سوزلرینی تکرار ایشتمك ممکندر. حاضرده (آرمبروسنیر) اسملی عالم بو قوراللرنی پوچته ایله خط اورنینه سوز ییبه‌رو اوچون استعمال قیلورغه بر عمل اختراع قیلمش. شویله‌که آچق خط قاترغیلری فونوگراف طاریلکه‌لری روشنده بالاوزلی ایتوب یاصالمش اولاچقدر. فونوگراف کبی کچکنه گنه (پوچتافون) ماشینه‌سی ایله خط یازوچینك سویله‌گان سوزلری قاترغیغه یازدرلاچقدر. خطنی آلغان کشی اوزینك پوچتافونینه قویوب خطده یازلغان سوزلرنی طڭلایاچقدر. شول روشچه اوزینك دوستینك طاوشینی بر نیچه ملك چاقرمدن بواسه‌ده، ایشته‌چکدر. اگر استه‌سه، صاغنغان صاین پوچتافونینه قویوب تکرار استماع ایده‌چکدر.

اوگوت وایکمك.

بابالرمزدن قالغان بر مقال واردرکه: «اوکسز گه اوگوت بیروچی کوب بولور، ایکمك بیروچی آز بولور» دیمشلر در. واقعا، بو مقال بیك طوغریدر. اوکسز بالالرغه‌ده، وباشقه‌چه آچ، عاجز ومحتاج بولغان کشیلرگه‌ده ایکمك بیروچیلرگه قاراغانده اوگوت بیروچیلر کوبره‌ك بولادر. اوگوت‌ده کیره‌کدر. لکن محتاج کشیلرنی طعامدن مستغنی قیلو اوچون ده، همت وخدمتده بولمق لازمدر.

بزم روسیه‌ده اقوام ترکیه دن مرکب ملت اسلامیه‌ده دولت ومدنیتده معارف وصنائعده اوکسز حکمنده‌در. شول سببدن بو ملت ضعیفه گه اوگوت بیروچیلرده بیك کوبدر. اما ایکمك بیروچیلر بیك آز در. قولینه قلم طوتوب مقصودینی آڭلاتور درجه‌ده بر نیچه جمله‌لر یازمغه مقتدر اولان برتوّرکی بالاسی برنچی مقاله‌ءر کیکه‌سنده بزنك ملتکه بو کیره‌ك تگی کیره‌ك دییوب یازمغه باشلیدر. ظن قیلورسڭ گه بو حال بوڭا قدر هیچ کمگه معلوم اولمامش ده، داهیلگی سببلی اول حالنی فقط بو کشف ایتمش. بو حال هر نه قدر بر آز آشغچلق ایسه‌ده، عیب ایتاورگه تییشلی توگلدر.

چونکه بوندی بالالرنك آراسنده بیك خفت یا بیك متکبر اولمایانلری ملت اوچون گوزل برخادم اولوب چقمقده‌درلر. فقط بعضلری گنه عمرینی دائما خلقغه اوگوت ایله اونکاروب عالمگه بر لقمه‌ده ایکمك بیره آلمیچی دنیادن کیتمکده درلر.

محررلرنی اوگوتله‌وچی محیررلرده چغادر. بزگه فلان فندن کتابلر کیره‌ك ایدی محررلرنی اوچون یازمیلر؟ دییوب عمومی انتقادلر یازالر. بو سوزلرده‌ده ملت ینیمه اوچون هیچ بر لقمه یوقدر. هر جمله‌سی قوری بر اوگوندن عبارتدر. مینم فکرمچه بیك کوبنی بلگان کشیگه «محررلر فلان فنلرنی یازو کیره‌ك ایدی» دییوب طوروغه هیچ حاجت یوقدر. قولندن کیلگان تقدیرده طوب طوغری قلم آلمالی‌ده، شول فنلردن بر ایکی اثر یازوب عالمگه نشر قیلمالی. اگرده اول فنلردن کتابلر یازو اوزینك قولندن کیلمی طورغان اولسه، قولندن کیله‌طورغان کشیلرنی اوّیره‌تمسکه تییشلیدر. چونکه اول فنلرنك کیره‌کلگینی مقتدرلر غیر مقتدرلردن الگره‌ك بله‌چکلرنده شبهه یوقدر.

وقت گازینه‌سینده بر باشقرت شهر قزاننك کتاب محررلرینی‌ده جریده محررلرینی‌ده طوتوب ساکیدر. قزان گازینه‌لری مکتب ومدرسه حاللرندن هیچ یازمیلر ایمش؛ حال بوکه قش بوینچه بارچه جریده‌لر اصلاح مدارس مسئله‌لری ایله طولی ایدیلر. فقط یاز ییتوب شاکردلر طارالو سببلی خلقنك مدرسه احوالینه دقت واعتبار سوندکندن اوشبو جای کونلرنده گنه مدرسه حاللری یازلمی باشلادی.

باشقرتنك کتاب محررلرینی انتقادی بیگره‌ك تحفدر: قزانده عقائد اسلامیه وشریعت اسلامیه اسملی کتابلر بیش آلتی دانه چقمش ایمش. بونلرنك هر بری مختصر الوقایه دن آلنوب ترجمه قیلنالر ایمش. بیچاره باشقرتنك مختصر الوقایه اسمندن خبری اولسه‌ده، اچنده‌گی مندرجاتندن معلوماتی یوق ایمش.

عقائد اسلامیه وشریعت اسلامیه اسملی کتابلر قزانده فقط برر دانه درلر. برنچیسی معتقدات وعلم کلام کتابلرندن آلنمشدر. ایکنچیسی جمیع کتب اسلامیه‌دن طوبلانمش بر مجموعه‌در. هیچ برینك مختصر الوقایه‌یه خصوصی مناسبتلری یوقدر.

گازیته‌لرگه گرینیکه وانتقاد یازو بیك کوڭلی وکیره‌کلی اشدر. لکن یازوچینك یازغان مسئله‌سنده نادانلغی چقماقلغی برنچی شرطیدر. اگرده انتقاد قیلدیغی مسئله‌ده منتقدنك نادانلغی ظاهر اولسه، عالمده آندن فنا و آندن عیب اش یوق دیمك ممکندر.

بو حال آڭلاب اوقوچیلرنی بیك مضطرب قیلمقده در.

حاضر گازینه‌لر کوبه‌یدی. یازامزده یازامز. رسم خط قاعده‌لرینه‌ده اعتبار یوقدر. معانی وفصاحت فنونلرینه‌ده التفات یوقدر. یازلمش بندلرده یا علوم دینیه‌دن یا فنون دنیایه دن غافللك ظاهر بولوو ندن‌ده خوف یوقدر.

بو حالگه بر ایکی یل صبر ایتلور. چونکه مقتدرلر ملکه حاصل ایتکانچی، تدبیر شونی مقتضیدر. اما بر ایکی یلدن صوڭره ادب ولطافت، نحو وفصاحت، علوم وفنونگه خلاف یازلمش هر جمله ومقاله انتقاد قیلنورلر. شول مدت اچنده پروفانلر یازاچق سوز وفکرلرینی یازوب قالمالی.

دنیا بابای.

برزمان (عقل) خلق آراسنده‌غی اختلافدن عاجز بولوب سرگردان بولغاچ حقیقتنی ازله‌ب طابمق اوچون سیاحتکه چقمش. کوب یوروی طورغاچ بیك قارت بر بابایغه اوچرامش. اول قارت بر نیچه ملك یاکه بر نیچه میلیون یل یاشامش دنیا بابای ایکان. کوب یوروب آردیغندن عقل سلام بیروب بابای‌نك یانینه باروب اوطوروب سوزگه کرشمش:

عقل: بابای سزکم بولاسز؟

دنیا: مین معلومگز دنیا بولامن.

عقل: بيك ياخشى كوبدن سزنى كورەسم كيلەدر ايدى. ياخشى طوغرى كيلدڭز كوب خصوصلرده سزگه كيڭاش ومشاوره ايتەسم كيلەدر ايدى.

دنيا: بيك معقول بويوردڭز. كوبدن كورشو كيرەك ايدى. مين اوزمده سزنى كوبدن طانيمن. لكن بو وقته قدر اوزم باشلاب كورشورگه تنزل قيلميدر ايدم. همان اوزڭز كيلونى كوتەدر ايدم.

ع — يا، نيچون اول قدر تكبرلك قيلدڭز كوبدن كورشو كيرەك ايدى. سزنڭ هيچ براشڭز يوقدر. مين هركون هرساعت سزنڭ حاللرڭزنى اويلاب مشغولمن شول سببدن سزنڭ ايله كورشمەوده معذورمن.

د — سز مينى هيچ براشسز باتا ديب بلەسزمى نى؟

ع — خاطرەڭزگه آور آلماڭز، مين سزنڭ هيچ برشغلڭزدن خبردار توگلمن.

د — عجائب. بوتون انسانلرنڭ مافتانچى بولدغڭز حالده مينم اشلرمدن خبرڭز يوق ايمش.

ع — سويلەسەڭز لەزينهار، سز نى اشلەسزڭز؟

د — ضرر يوق. مادام كه بيك اخلاص ايله مراجعت قيلاسز. تنزل قيليم سويليم:

ع — يا، يا، سز نيچون بوقدر يوقاردن سويلەشەسز؟ يوقسه، اوزڭزنى بيك الوغ بر مخلوق ديب فرض قيلاسزمى؟

د — البته مين اوزمنڭ كم ايكانمنى‌ده، سزنى‌ده بيك بلەمن، هم شأن ودرجەمه كوره اوزمنڭ حيثيتمنى محافظه قيلوب سويلەشەمن.

ع — سبحان الله. سز تمام جاهل مركب ايكانسز هيچ اوزڭزنى طانومى ايكانسز.

د — صبرايت احمق اشقما! انصاف ايله سويلەش

ع — ياخشى اويله ايسه، زينهار عفو ايتڭز. سوزمز آچوغه كيتمەسون. آچولانشسەق كورشوومزدن هيچ بر معنا چقماس. مين‌ده مقصوديمه ايرشمەم. سزده مندن هيچ بر فائده آلمى قالورسز.

د — آخ ديوانه! مينم سزدن هيچ بر فائده اميد ايتكانم يوق. مين ازلەب سزگه كيلمادم. سز كيلدڭز مينم يانيمه. مينم سيڭا هيچ احتياجم يوقدر.

ع سبحان الله. مين بوتون انسانلرنڭ عقلى اولديغم حالده سز ميڭا بابا احمق ديمش ايدڭز، ايمدى ينه ديوانه ديسڭز.

د البته، سزده ديوانەسڭز، انسانلرنڭ‌ده كوبسى ديوانەلردر. ديوانه بولماسەڭز، سز، كوبدن مينم ايله طانشوب كيڭاشور ايدڭز. مينم كيڭاشم ايله عمل قيلسەڭز انسانلرنڭ‌ده سعادتينه سبب بولور ايدڭز. اوزڭ ديوانه بولو سببلى انسانلرنى‌ده تيلرتوب معيشتلرينى بوزدڭ. شمدى عقل‌لرى ايله حكم قيلغان بولوب جيين ياڭلش وخطا فكرلر ايله انسانلر ميندە نيلر قيلمقدەدرلر؟ نى قدر خلق سينڭ قوتورغڭ ايله خطا اويلاب يولدن چقدى. سين بو حاللرنى بلميسڭ مينى؟ اگرده هر انسانده برتيگز بولوب هر برسنده برتورلى فكر قيلسەڭ ومينم ايله‌ده اتفاق ومشاورەده بولسەڭ، بنى آدم عموما راحت ومسعود ياشار ايديلر. وبنڭ آنلره گويا جنت مثالى بولور ايدم.

ع — افندم، بايادن بيرلى سز مينى بيك كيمستوب توبەن درجەده قيلوب سويلەشەسز. بو مينم خاطريمه بيك آور طويلادر. شول سببدن باشقه سوزلرنى باشلاغانچى مين سزگه اوزمنڭ كم ايكانمنى آزغنه تعريف قيليم.

د — ضرر يوق، ماقتانوب قاراڭز.

ع — مين شوندى بر ذاتمن كه وظيفەم بندەلرنى طوغرى يولغه كوندرمكدر.

د — بو وظيفەڭ ايله بندەلرنى طوغرى يولغه كوندروب بترگاندن صوڭ ماقتانورسڭ. خلقنڭ حاضرگى ضلالتى وقتنده هدايت ايله ماقتانورلغڭ يوقدر

ع — مينى مدح قيلوب بيك كوب حديثلرده وارد بولمشدر.

د واقعا، عقل مستقيم يعنى طوغرى فكرلى عقل حقنده حديثلر باردر. لكن هر عقل طوغرى بولوب بته آلميدر.

ع — مثلا اوشبو حديث شريف مينم حقده وارد اولمشدر: (الدين هو العقل ومن لاعقل له لا دين له)

د — بو حديثنى سين اوز حقڭده ديب بلەسڭمى؟

ع — البته

د — يوق، بو حديث سينڭ حقده توگل، بلكه دين حقندەدر.

ع — دين حقنده بولسەده آنى مين‌ده منكورمن.

د — بو حديثكه نيچك ديب معنا بيرەسڭ. ومآلى نيچك ديب اويليسڭ.

ع — بونڭ مآلى: (دين عقلدر، عقلسز كشينڭ دينى يوقدر) ديمكدر

د — اويله ايسه، سين اوزڭنى دين ديب بلەسڭ ايكان.

ع — اييو شول حديثدن شولاى آڭلانا شول.

د — ها ها! مونه سيڭا دين! اى بيچاره! دين باشقه، عقل باشقه!

ع — اويله ايسه دين نرسەده، عقل نرسه آيروب سويلەسەنه.

د — دين بندەلرگه كورسەتلمش احكام الهيه دن عبارتدر. عقل قواى روحيەنڭ صحتندن عبارتدر.

ع — اويله ايسه بو حديثدن مراد، نى صوڭ؟

د — بو حديثنڭ مآلى: دين عقلدن آيرم توگل يعنى دين عقلغه خلاف توگل، دينڭ هر بر حكمى عقلغه مطابق. هيچ عقلى اولمايان كيمسەده حقيقى دين اولماس) ديمكدر. بو حديثنى: (لا استقام دين المرء حتى استقام عقله) حديثى تفسير وتأويل قيلادر. يعنى (عقلى طوغرى بولميچى كشينڭ دينى طوغرى بولماس) ديمكدر.

غ — اييوشول. اول حديثده مينم حقده وارد اولمشدر.

د — يوق، يوق! بوده سينڭ حقده توگل. بوده دين حقندەدر. فقط بو حديثدن آڭلاشلاچق بر نرسه بار ايسه، اول‌ده، عقلنڭ بعض انسانلرده مستقيم بولماوبدر. يعنى سينڭ بعض كيمسەلرده كەكرى بوكرى بولووڭدر.

ع — آنلردن باشقه حديثلرده بار. مثلا (العاقل يبصر بعقله ما لا يبصر الجاهل بعينيه) يعنى (عقللى كشى عقلى ايله، عقلسز كشى ايكى كوزى ايله كوره آلماغان نرسەلرنى‌ده كورەدر.)

د — درست بو حديث بار. بوندن فقط عقللى كشينڭ هيچ عقلسزدن آرتق بولووى غنه آڭلانا. بوڭا مين‌ده مسلم. مين سنى تخفيف قيلوب سويلەسەم‌ده، سينڭ بر درجه قدرلى مخلوقلردن ايكانلڭڭنى بلەمن.

البته سینیده وسنی مالك بولغان انسانده کوزلی باغانالردن آرتقسکز.

ع — ودخی ینه بر حدیثده (وانما یرتفع العباد غدا فی الدرجات الزلفی من ربهم علی قدر عقولهم) وارد اولمشدر. یعنی (بنده‌لر قیامت کوننده الوغ درجه‌لرگه عقللری مقدارنچه کوته‌رلورلر) دیمکدر.

د = البته بیك معلوم ومشهور حدیثدر. لکن محدثلر نونده‌ده قوری عقلنك کوبلگی مراد توگل، عقلنك مقتضاسی بوینچه دنیاده عمل قیلغان کشینك عقلی مراد دیه‌شلردر. یوقسه بیك عقللی بولوب‌ده عقلنی اشکه‌یورتمه‌گان معناسز جاهل‌لرگه هیچ بر درجه موعود توگلدر.

ع — سین میکا برده ماقتونورلق اشنی قالدرمادك ایندی.

د — قالماسه‌نی؟ ماقتانو کمال توگل. سین هیچ ماقتانما. لکن طوغری فکر قیلده بنی آدمنی ممکن اولدیغی قدر سعادتکه ایرشدر.

ع — یاخشی، رحمت وعظکزه

د — سز اوز حقکزده بولغان حدیثلرنی بایتاق ذکر ایتدکز. مینم حقده یعنی دنیا حقنك بولغان حدیثلردن خبرکز بارمی؟

ع — خیر، حاضر خاطرمده یوق.

د — «نعم المطیة الدنیا فارتحلوها تبلغکم الاخرة» یعنی (دنیا نه گوزل آتدرکه آکا آتلانسه‌کز، سزنی آخرت سعادتینه‌ده ایرشدرور).

ع — خیر، بونی ایشتکانم یوق ایدی.

د — ودخی (من طلب الدنیا حلالا فی عفاف کان فی درجة الشهداء) حدیثندن خبرك بارمی؟

ع — بونك معناسی نه دیمکدر.

د — (کم که دنیانی حلاللك وعفیفلك ایله استه‌سه، شهیدلردرجه‌سنك بولور) دیمکدر ودخی (اعمل لدنیاك کانك تعیش ابدا واعمل لآخرتك کانك تموت غدا) یعنی (دنیاك اوچون مکگی طوراچق کبی، آخرت اوچون ایرته‌گه اوله‌چك کبی عمل قیل) دیگان حدیث‌ده مینم حقده‌در. مینم حقده دخی نی قدر حدیثلر وحکما سوزلری واردر باریسی‌ده‌ترز ولازم توگلدر.

ع — بو وقتقه قدر مین وعظ کتابلرنده سینك هیچ بر مدحکنی کورگانم یوق ایدی. بلکه سزنی ذم قیلغان سوزلرنی بیك کوب کوره ایدم.

د — حقیقی معنام ایله مینی ذم قیلغانلری یوقدر. ذم قیلسه‌لرده باشقه معنا ایله ذم قیلالر. دنیا لفظینك اوچ دورت تورلی معناسی باردر: ییر یوزنده‌گی فائده‌سز ماللرغه‌ده دنیادیوب ئه‌یتلەدر. مین اول دنیا توگل.

ع — عفو بویورکز. مین بو وقتقه قدر سزنك کم ایکانکزنی بلمی یوریلر ایدم. اسمکزنی کوبدن بیرلی ایشتسه‌م‌ده، حقیقتکزدن خبرم یوق ایدی

د — حاضرده حقیقتمنی بلدکمی نی؟

ع — حقیقتکنی بلمه‌سه‌م‌ده، درجه‌کزنك اوزمدن آرتقلغینی بلدم. مین اوّلده سزنی سوزگه‌ده بو قدر اوستادر دیب بلمیدر ایدم.

د — کوب سویله‌می وقورانه اوطورغان کشیلرنك بارسنی‌ده تلسز ودیوانه دیب بلمسکه کیره‌ك.

ع — اول درجه بولماسه‌ده سزنك سویله‌شکانکزنی برده ایشتکانم یوق ایدی.

د — اوزك کیلمه‌سه‌ك، مین قیامتکه‌قدر تل ایله سیکا بر سوزده سویله‌مس ایدم لکن اشاره وتنبیه ایله مین سیکا بیك کوب سوزلر ئه‌یته‌من. لکن سین هیچ اعتبارغه آلمیسك سینی مالك بولغان انسانلرنك‌ده بیك آزی غنه حکیملری گنه مینم اشاره‌لریمه اعتبار ایله قاریلر!

ع — عجائب. سینك قای وقت میکا بر اشاره قیلغانك بار؟ مین سینی اوّل کورووم.

د — یوق. سین مینی کوبدن بیرلی کوره‌سك لکن کوکل کوزك ایله قارامیسك شاید سویله‌شه طورغاچ سیکا، نی روشچه اشاره وتنبیهلر قیلغانم‌ده ظاهر بولور.

آخری بار.

خارجی خبرلر.

ترکیه.

ترکیه بوندن صوڭره صوغش کویمه‌لرینه کوب آقچه صرف ایتمیچی عسکر یورته طورغان کویمه‌لرینی وصو آستی کویمه‌لرینی کوبره‌ك حاضرله‌مك فکرینه کیلمشدر. چونکه ترکیه‌نك کویمه‌لر ایله باشقه مملکتکه هجوم قیلو نیتی یوقدر. اوزینه صوغشورغه کیلگان کویمه‌لرگه قارشی طورمق اوچون طاوطوپلری ایله صو آستی کویمه‌لری کافیدر. اوز مملکتینی صاقلامق اوچون قوری عسکرینك نغراق قوّتله‌یه‌چك ایمش.

بو خصوصده ترکیه روسیه‌نك صوغشده غرق اولوب بتمش بهادر کویمه‌لرینك حالندن بیك کوب عبرت آلمشدر.

☚ ترکیه‌ده جدیدی فرقه‌لر بو سلطاندن صوڭره رسمی ولی عهد رشاد بکنك سلطان بولووینی آرزو قیلالر. چونکه رشادبك جنابلری ترکیه‌نی یاؤروپا دولتلری روشنچه کونستیتوتسیه واداره‌ء مشروطه طریقی ایله اداره قیلمق فکرنده‌در.

امانی سببدندر، حاضرگی سلطان بوکا بیك راضی بولماغان کبی کورینه‌در.

بو کونلرده اوزینك دورتنچی اوغلی پرینس برهان الدین افندینی ولی عهد ایتوب اعلان قیلاچق دیگان خبرلر طارالادر. برهان الدین افندینك موزیکه‌گه ماهرلگندن باشقه هیچ بر خاصیتی معلوم توگلدر. یوقسه، سلطان حضرتلری اوزندن صوڭده ترکیه‌ده حریت میدان آلماووینی آرزو قیلمقده‌می؟

☚ ترکیه‌دن کیلگان ماللردن چیت مملکتلر (طاموژنی = گمرك) آقچه‌سینی صومینه (۵۰) تین مقداری آلسه‌لرده، اوزینه کرگان ماللردن ترکیه صومینه (۸) تیندن آرتق آلا آلمیدر ایدی. آرتدروب آلورغه ایسکی زمانلردن قالغان عهدنامه‌لر مانع ایدی. ترکیه اوچون بو حال بیك ضررلی اولدی. شول سببدن ترکیه‌ده هنر وضائع قوّت طابا آلمادی. بر زمان شول قدرگه اش کیلوب یتدی‌که ترکلرنك اوزلری کییه طورغان فسلری‌ده آؤستریه‌ده اشله‌نه باشلادی. ترکیه‌نك اوزنده اشله‌گان فسلر داخلی نالوکلر سببلی قیمت اولدیغندن خلق چیتدن اشله‌نوب کیلگان فسلرنی آلا باشلادی.

اوشبو ییللرده ایسکی عهدنامه‌لرنك وقتی طولغان بولمق کیره‌ككه ترکیه گمرکنی صومینه (۱۳) تین آلا باشلادی. یاؤروپا حکومتلری بوکا بیك‌قاتی اعتراض قیلسه‌لرده، آخرده رضا بولدیلر.

ایمدی (پ. ؤ.) گازیته‌سینه تیلیگرام

ايله خبر ايتولرينه قاراغانده تركيه طاموژ‌نيني صوم باشندن (۳۰) نيين آلورغه قرار بيره‌چك ايمش. حكومتلر بونی تحمل ايته‌لرمی عجبا؟

آنگليه و گيرمانيه.

لوندندن خبر ايتلووينه قاراغانده آنگليه ايله گيرمانيه آراسنده تركيه حقنده بيك ياشرن كيكاشلر بوری ايمش. آنگليه گيرمانيه‌گه بغداد يولينی تمام ايتمك اوچون آقچه بيرسه، گيرمانيه عربستان تيره‌سينده هيچ قاتشماچی، آنی آنگليه اختيارينه قالدرورغه وعده قيلا ايمش.

قوشتانلر تيك ياتميلر. بوزر چيرك خبر ايل‌اش قيلو ممكن بولسه، ياۋر وپا قوشتانلری تركيه‌نی كوبدن بولوب بترورلر ايدی. لكن تركيه‌نك خواجه‌سی يوق توگل.

گيرمانيه ايله دوستلانغان زمانده مصرده اللواء گازيته‌سينك صاحبی مصطفی كامل پاشا سلطانغه بيك كوب تنبيهلر يارمش ايدی. اول تنبيهلرنك هر بری: «گيرمانيه ايله دوست اولسه‌ڭده، يانكده بالتاڭ حاضر اولسون» مألنده ايديلر. شونك اوچوندر كه تركيه گيرمانيه دوستلغينه اشانوب هيچ بر اشده قصور قيلديغی يوقدر. يانده بالتادن باشقه قلچ، ملتق، طوب وپوشكه‌لرده حاضر شيكلی.

گيرمانيه‌نك اوزندن اوك باياق طوپلر و ملتقلر آلمش ايدی.

گيرمانيه‌دوستلغی ايله بزنك روسيه‌نی آلدامش ايدی، ايمدی تركيه‌نی ده آلداماقچی بولا ايمش.

داخلی خبرلر.

❧ نيچه يللردن بيرلی روسيه‌ده خلق اوچون دارالفنون واونيۋيرسيتيتلر آچو فرض قيلنا ايدی. بوڭا حكومت هيچ رخصت قيلميدر ايدی اوز مصرفندن‌ده دارالفنونلری كيره‌ك مقدار تأسيس قيلميدر ايدی.

ۋيلنوشهرينه دارالفنون آچارغه بيش يل قدر طرشوب باقديلر هيچ آچلمادی. خاتون قز اوچون بوتون روسيه‌ده فقط بر طب مكتبی وار ايدی. آنلر اوچون حقوق، تاريخ، ولسان مكتبلری حكومت طرفندن‌ده آچلمی ايدی. خصوصی ايتوب آچوچيلرغه‌ده رخصت ومساعد يوق ايدی. بو خصوصلرده مكاتب ومعارف وزارتينه نيچه مرتبه مراجعتلر قيلندی هيچ مقصودقه موفق اولنمادی.

ايمدی بو سنه اشلر باشقاردی. حريتلرگه طايانوب حاضرده معارف وزارتينك مداخله‌سندن باشقه پيتر بورغده ايرلر اوچون‌ده خاتون‌قز اوچون‌ده خصوصی واختياری دارالفنونلر آچلاچقدر.

ايمدی مملكتمزده ايسكی حكومت طرفدارلری غالب بولغان تقديرده‌ده بو دارالعلملرنی يابدرا آلماياچقدر. حكومت جديده ايسه، بوڭا ايكی قوللاب. ياردم واعانه قيلاچقدر.

مملكت خلقينی قارا خلق قارا صارق حكمنده حيوان كتووی ايتوب قسوب طوتو فكرنده اولان بيوروكراتيه طرفدارانی اولان ايسكی فكرليلرنك بو حاللر اوچون آغلامغه‌ده حقلری واردر.

❧ اوتكان يل ۷ نچی مايده موسكوۋاده خاتون قزلری ايرلر ايله هر حقوقده بر تيگز قيلو خصوصنده اجتهاد قيلمق اوچون بر جمعيت باشلانمش ايدی.

اوشبو بر سنه اچنده بو جمعيتنك اون مڭ قدر چلينی و (٦٥) شهرده (۷۹) قدر شعبه‌لری اولمشدر.

بو خصوصده كيله‌چكدن خبر بيرمك اوچون هيچ كاهنلك لازم دگلدر كه خاتونلر بو مقصودلرينه بر زمان ايرشه‌چكلردر. چونكه ايرلردن‌ده بو فكرده اولانلر كوبدرلر.

توركلرده بر سوز واردر: «بالا طووار. طوسه‌ده احتمال اولور، اما فكر طوماسون، نی آفتكه اوغراسه‌ده اوغرار، هيچ اولمس، قای زمان اولسه‌ده، بر زمان بالغ اولوب ميدانغه چقمی قالماس» ديورلر.

خاتون قز مساواتی توگل، اشتراك ومعيشت اجتماعيه فكرينك بالغ بولووينه‌ده كوب زمان قالماديغی حاضرده بيك آچق كورينه‌در. (۱۹۱۰) سنه‌ده پارلامينت اعضالری عموما اجتماعيون فرقه‌سندن صايلانوب حكومت فرانسويه بالكليه اشتراكيون فرقه‌سی قولنده قالووينی‌ده احتمال ايده‌لر.

مولی كوره‌لم نه‌يلر، نه‌يلرسه گوزل ئه‌يلر.

❧ داخليه وزارتينك خبر آلووينه قاراغانده روسيه‌ده (۲۲۲) اويزدن آرش آشلغی بيك ناچار حالده اولوب آچلق كونلمك ايمش.

❧ هر گوبيرنيه واويزدلر اوزلرينه مخصوص ء حوه‌سی اشلرينی اداره قيلونی اوزلرينه طابشرو خصوصده نظاملر حاضرله‌مك دومادده بر كاميسيه‌گه طاپشرلمش ايدی. بو كاميسيه‌ده زيمسكی گلاسنيلر صايلاو حقنده هر ۋولستدن اوزينك خلقی مقدارينه قاراب بر يا بر نيچه گلاسنيلر صايلارغه قرار بيرلمشدر. صايلاو اشينه هر بر عيبسز بالغ كشی قاتشاچقدر. وهر ۋولستده (۲۰۰۰) قدر صايلاوچی باشينه زيمستوۋا مجلسينه بر گلاسنی صايلارغه قرار بيرلمش. بو نظام بوينچه بعض زورراق ۋولستلردن ايكيشر گلاسنی صايلانو طوغری كيله‌چكدر.

❧ حريت يعنی خلق ايركی پارتيه‌سندن دومادده چلينلر كوبره‌ك بولو سببلی كاميسيه‌لر صايلاغان زمانده باشقه پارتيه‌لرگه همان اوستون كيله‌در. بوحالگه غيرتلی كاسبلر پارتيه‌سی هيچ توزه آلميدر.

شونك اوچون كاميسيه‌لر صايلاغانده هر پارتيه‌دن اوزلرينك چاماسی مقدارنده چلينلر صايلانورغه قرار بيرو معقول كوروله‌در.

❧ ۋارشاوده بو آراده پوليسه مأمورلرينی كوب اولترديلر. شول سببدن اورامله‌رنده حاضرده پوليسيسكيلر قالمامش. بو حال پوليسيسكيلرنك اش طاشلاولرندن توگل، بلكه اوزلرينك كيركلكلرينی خلقغه اثبات قيلمق نيتلرندن بولمق كيره‌ك.

اثبات اوچون دليل قطعی كيره‌ك اولسه پوليسه حكيملرينك طالاتو وپا گروم كبی برهانلری حاضردر. اولترووده گناهدر. طالاو وطالانووده بيك زور عيبدر. دنيا گناهكارلر ومعيوبلر قولنده بولو صلح وصلاح طرفدارانی اوچون بيك كوڭلسزدر.

دوما احوالندن.

دومادده كاميسيه‌لر طرفندن ترتيب قيلنمش نظام لايحه‌لرينی تصديق قيلا باشلاديلر. بو كونلرده اولترو جزاسينی بترو نظاملری تصديق قيلندی سوز، باسما جيين، حريتلری وحريت شخصيه تصديقلری‌ده سوزگه آلندی.

حكومت طرفندن آول خلقينه يير بيرو خصوصنده بر لايحه ترتيب قيلنوب دوماغه عرض قيلندی.

اسلام فراكسيه‌سی.

دومادده مسلمان چلينلردن مركب بر فراكسيه ياصالديغی يولدزده يازلمش

ایدی. کافکاز، سیبرو ترکستان طرفلرندن صایلانغان چلینلر کیلوب ییتکاندن صوڭ بو فراکسیه جمعا (٣٥) کشیدن عبارت اولاچقدر.

اسلام فراکسیه‌سی کادیتلر پروا گرامینڭ هر بر ماده سندن راضیدر.

فقط ییرلرنی بوتون مملکت اوچون اورتاق ایتوایله خاتون قز حقنده شریعتکه خلاف بولوا احتمالی بولغان نظاملرغه راضی بولاجق توگلدر. هر طرفنڭ ییری شول ولایتنڭ توب خلقلرینقی ایتوب اعلان قیلنسون ودخی سیبرو ترکستان طرفلرینه روس مهاجرلری کوچرلمه‌سون دیلر.

بونلر آفتونومیستلر پارتیه‌سینه بالفعل قاتشماسه‌لرده، دوماده کیڭاشلرگه قرار بیرلگان زمانلرده همان آفتونومیستلر طرفنده اولاچقلردر.

مذکور فرقهٔ اسلامیه ترکستان طرفلرنده دوماغه چلین صایلاو اوچون تعیین قیلنغان نظاملردن راضی توگلدر. چونکه ترکستان دیارنده (٥) میلیون قدر اهل اسلامدن فقط (٧) چلن صایلاناچقدر، حال بوکه اول طرفده‌غی باری (٦٠)مڭ نصارادن (٥) کشی صایلاناچقدر بو حال ایسکی بیروکراتیه‌نڭ عدالتینڭ ثمره‌سی بولسه کیره‌ك.

تیلیگرام.

پیتربورغده (ریچ) و (ناشا ژیزن) اسملی گازیته‌لرینڭ سیزنولرینه قاراغانده حاضرگی وزیرلر آلماشنوب روسیه اوچون یاڭغا کابینیت یعنی وزیرلر مجلسی ترتیب قیلنورغه سرایده قرار بیرلمشدر.

اوزون قولاقدن ایشتلووینه قاراغانده باش وزیر یرمولف اولوب داخلیه وزیرلکینه کنەز اوروسف، خارجیه‌نکینه نابوکوف، خزینه‌نکینه گیرسنشتیین، سوداگرلیکینه تیمیره‌زف، ایگنلکلر نکینه استاخوویچ، محکمه‌لر نظارتینه کوزمین کاراڤایف، معارف ومکتبلر وزارتینه گییدین، بوللر اوچون شوشتان جنابلری تعیین قیلناچقلر ایمش.

بو کمسه‌لرنڭ کوبسی دوما چلینلرندن هریت واورتا پارتیه‌لردندرلر.

شهر قزانده (١٩، ٢٠ و ٢١) نچی ایونلرده هوا شول قدر اسسی بولدی‌که کوندز (٣٦) گراسلرغه ییتشدی. اوشبو کونلرده چاتلاغان یاش بالالرنڭ ویورت حیوانلرینڭ حاللری بیك قزغانچ ایدی. بودرجه حرارت قزانده بیش اون یلده بر مرتبه‌گنه واقع بولادر.

❧ پاریژ گازیته‌لرینه طوکیو مخبرلرینڭ تیلیگرامینه قاراغانده یاپونیه اهالیسنڭ دینلر آراسنده اسلام دینینی عمومی ایتوب قبول واختیار ایتمك نیتی غالب ایمش. (اقدام)

اداره‌یه خط.

آزاد گازیته‌سینڭ وارث بالاسی خلق گازیته‌سنده برجن یولدز محررینی انتقاد ایدییور:

«٢٤نچی یولدزده مفتیلککه صایلاناچق کشی حقنڭ بیدی تورلی شرط کورسه‌تلمش ایدی. بو شرطلرنڭ فقط برسی گنه یعنی یاشی قرقدن کیم بولماو چیلق‌غنه یولدز محررنڭ طابلمیدر باشقه آلتیسی کمالا طابلادر. بناءً علیه یولدز محررینڭ اوزرنڭده مفتی بولمق فکری بولمق کیره‌ك» دیمك استیور. باش محررمز احمد هادی افندی مفتیلکنی قبول ایته‌رمی ایتمزمی بڭا معلوم توگلدر. امّا یولدز محررلرندن مین اوزم بیك قبول ایته‌ر ایدم. چونکه مینم یاشم بر قرقغه توگل تیز زماندن ایکنچی قرقغه طولاچقدر. اگرده یاشدن گنه اش قالسه، اول مینده سیگز دیسته قدر واردر. لکن مفتیلك اوچون بیدی شرطنڭ قالغان آلتیسنڭ مینده هیچ برسی‌ده یوقدر. شول جهتنی بر آز کیفمنی بوزادر. یوقسه»

تیمر بای

یولدز.

سیبیریه‌ده وپیرم ولایتنده مسلمانلرنڭ معتبرانی قاضیلققه یولدز محررینی صایلامقه قرار ویردکلری اداره‌مزه خبر ایتلمش ایدی وقت وعالم اسلامی گازیته‌لرنده‌ده بو خبر یازلمش ایدی. لکن تأسفدرکه قاضی یا مفتیلك لوازمینه یولدز محررنڭ لیاقت یوقدر. اگرده بیوك درجه‌لره لیاقتسز کمسه‌لر نائل اولمق قاعده‌سی موجبنچه خطاً فاضیلققه صایلانسه‌ده محررمز بو منصبی قبول ایتمیه‌چکدر. چونکه الوغ منصب صاحبلری گازیته‌لرده آرتغراق انتقاد قیلنادر یولدز محرری یازارغه معلومات طابماغان جریده‌لر اوچون صوما وسرمایه اولمایه هیچ راضی دگلدر. بناءً علیه جنلرده‌ده په‌ریلرده‌ده انتقاد وکریتیکه‌یه سبب ومناسبت یوقدر.

یولدز عادی گازیته‌لردن بر گازیته‌در. مفتیلك کبی ملتمزه مخصوص لوازملرنڭ شرطلری ترکی جریده‌لرنڭ هر برنده یازلمق تییشلیدر. بر زمان یولدزده جریده محرری اولمق اوچون‌ده احتمال درلو شرطلر بیان قیلنور. آندن یولدز محررینڭ ینه ایکنچی بر گازیته چقارورغه فرضی آڭلاشلمامالی فقط آندن شو آڭلاشلا بیلورگه جریده محررلگینه یولدز محرری اوزی‌ده صالح اولماز. آندن کچره‌ك وآندن زورراق محررلر احتمال بیگره‌كده صلاحیتسز بولوب قالورلر. چونکه جریده‌لرنی (آندن موندن) غنه اویوشدروب یازو بیك مقبول توگلدر.

منظوم سوزلر.

ای قرداشلر، گازیتلر — وقت ییتدی طودگز
بو ملت بالالرینڭ — کوب قاراسون یودگز
مخبر، یولدز، آزاد، طاڭ — کوب قرنداش بولدگز
ملته خدمت ایتوگه — بو دنیاغه طولدگز
ملته زور فایده بولور — کوب عمرلر طورگز
غفلت باسمش کوڭللرنڭ — قارالرن قرگاز
علم هنر کوب معارف — بو دنیاغه ساچگز
بزنڭ کوبمز صوقرلر — کوزمزنی آچگز
معلومات کوب ساچگز — آچق بولسون یولگز
ملته خدمت ایده‌سز — کوب ثوابلی بولگز
ملته کوب فایده‌لیدر — سزنڭ یازغان سوزگز
بو خدمت آغر بولسه‌ده — صبر ایدوب تورگز
بز صوقرلر بولغه صالڭ — سزنڭ آچق کوزگز
شاید قیامت کوننده — تورلی بولور یوزگز
نیتگز دینگه خدمت — مقصودلره ییتوگز
بو خدمت برابرینه — کوب ثوابلر کوتگز

ح. الصفاری.

اوقلر

نامنده اورالسکیده آیده بر مرتبه نشر ایدلمکده اولان رسملی کولکی ژورنالینه مشتریلر قبول ایدله‌در. حاضرده برنچی نومره‌سی نشر ایدلدی

بهاسی بر یل ٢ روبله یارطی یل ١ روبله اوچ آی ٦٠ تین

آدرس: Уральскъ, редакція журнала „Стрѣлы“

Лит.-Типографія И. Н. Харитонова. Казань, Пассажъ. Редакторъ-издатель Ахмед-Гадій Низамовочъ Максудовъ.